

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')
ΣΑΒΒΑΤΟ 14 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εξαρχία
- β. Σοβιέτ
- γ. Δόγμα Τρούμαν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 από τους Εμμανουήλ Ξάνθο, Δημήτριο Υψηλάντη και Αθανάσιο Τσακάλωφ.
- β. Στις αρχές του 1943, στο Στάλινγκραντ, η νίκη έστειλε τα σοβιετικά όπλα και η Βέρμαχτ γνώρισε την πρώτη οδυνηρή της ήττα.
- γ. Με την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941) η Ιαπωνία μπήκε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
- δ. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1979, οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας.
- ε. Η Συνθήκη των Παρισίων (10 Φεβρουαρίου 1947) προέβλεπε την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Η Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913): όροι και παραλείψεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Γερμανία επιθυμούσε την αναθεώρηση της Συνθήκης των Βερσαλλιών (28 Ιουνίου 1919) και ποιες ήταν οι πολιτικές συνέπειες αυτής της επιθυμίας για τη χώρα;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε: α) πώς επέδρασε ο Κριμαϊκός Πόλεμος στο ελληνικό κράτος και στον Ελληνισμό (μονάδες 10) και β) ποιες επιπτώσεις είχε στις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις. (μονάδες 15).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

«Η επανάσταση του 1854 ξέσπασε με την ευκαιρία του Κριμαϊκού Πολέμου κατά τα μέσα Ιανουαρίου, πρώτα στην Ήπειρο (Ραδοβίτσι), με αφορμή τη φορολογική καταπίεση, και σχεδόν ταυτόχρονα στη Θεσσαλία (Αγραφα) [...] Παρά την εξάπλωση όμως της επαναστάσεως και τις πρώτες επιτυχίες της, δεν έγινε δυνατόν να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι των επαναστατών, οι καταλήψεις δηλαδή των στρατιωτικών κέντρων του εχθρού. Και τούτο γιατί η Πύλη από τον Φεβρουάριο είχε αρχίσει να ενισχύει τα κέντρα αυτά με ισχυρές δυνάμεις [...]. Αλλά αυτό που καθόρισε την τύχη της επαναστάσεως ήταν προπαντός η στάση της Αγγλίας και της Γαλλίας, που πήραν ανεπιφύλακτα το μέρος των Τούρκων, τους βοήθησαν πολλαπλά, ανέπτυξαν έντονη διπλωματική δράση για την καταστολή της και έφθασαν ως το ναυτικό αποκλεισμό και την κατοχή του Πειραιά. Έτσι αναγκάστηκε η ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει τη βοήθεια που χορηγούσε ανεπίσημα στους επαναστάτες και να διατάξει την αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών».

Στέφανος Παπαδόπουλος, «Ο Κριμαϊκός πόλεμος και Ελληνισμός», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΓ', Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1977, σ.163

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

«Ο Κριμαϊκός Πόλεμος ήταν η αποφασιστική καμπή για τη γνωριμία του ελληνικού έθνους με τα γειτονικά του, γιατί απέδειξε μ' έναν τρόπο που δεν χωρούσε διάψευση ότι τα συμφέροντα των υποδούλων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ήταν εκείνα που θεωρούσε δεδομένα η φιλοπόλεμη μερίδα στην Ελλάδα, αφού τίποτε το αντίστοιχο με την κινητοποίηση του Αγώνα δεν σημειώθηκε το 1854. Επιπλέον ο φιλορωσισμός δέχεται βαρύ πλήγμα. Στο εξής δεν παύει βέβαια να συνδέεται αόριστα με την προοπτική της γενικής απελευθέρωσης της Ανατολής, η ήδη υποτυπώδης όμως επιχειρηματολογία του στερείται οριστικά τη δυνατότητα εμπλουτισμού ή ανανέωσής της, και αυτό σε αντίθεση με τον αντιρωσισμό για τον οποίο αρχίζει περίοδος σταθερής ανόδου. Ο θρίαμβος της αγγλικής πολιτικής στην Ελλάδα αφήνει στον αντιρωσισμό ένα πεδίο τελείως ελεύθερο[...]».

Έλλη Σκοπετέα, *Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα (1830-1880)*, Αθήνα: Πολύτυπο, 1988, σ. 331.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο παρακάτω κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στους παράγοντες οι οποίοι έδωσαν ώθηση στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

«[...] Οι ιστορικοί καταγίνονται με τη διαλεύκανση των αιτίων της αποαποικιοποίησης, και ιδίως της ταχύτητας της. Αρκετά σημεία έχουν αποσαφηνιστεί. Πρώτον, οι αυτοκρατορίες δεν ήταν συνολικά επικερδείς· πιο συγκεκριμένα, ενώ απέφεραν κολοσσιαία κέρδη σε ορισμένα άτομα και εταιρείες, αποτελούσαν βάρος για τον κρατικό κορβανά¹ των περισσότερων αυτοκρατορικών δυνάμεων. Έτσι, η εκμετάλλευση των λαών των αποικιών συμβάδιζε με καθαρές απώλειες για τους φορολογουμένους των μητροπόλεων. Δεύτερον, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις σπάνια αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν εξαιτίας μιας στρατιωτικής εξέγερσης – η Αλγερία ήταν η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Συνήθως οι ανταρσίες μπορούσαν να κατασταλούν· το πρόβλημα ήταν, με τι κόστος σε ζωές και σε χρήμα. [...]

¹κορβανάς = ταμείο

Η απόφασή τους αποτελούσε συνισταμένη διαφόρων παραγόντων – οικονομικών, στρατιωτικών και πολιτικοϊδεολογικών. Οι αυτοκρατορικές δυνάμεις μπορούσαν πάντα να επιλέξουν αν θα κατέφευγαν ή όχι στη βία για να διατηρήσουν την αρχή τους. Όταν κατέφευγαν σ' αυτήν –όπως οι Γάλλοι στην Αλγερία και στο Βιετνάμ ή οι Πορτογάλοι στη νότια Αφρική–, κατέληγαν πολλές φορές να βάζουν σε κίνδυνο την πολιτική σταθερότητα στην ίδια τους τη χώρα. Στα μεταπολεμικά χρόνια αποφάσιζαν όλο και πιο συχνά να μην το κάνουν αυτό. Ένας από τους λόγους ήταν φυσικά ότι συνειδητοποίησαν κάποια στιγμή πως η στρατιωτική κυριαρχία ήταν ένας δαπανηρός και αδέξιος τρόπος να εξασφαλίσουν αυτό που ήθελαν. [...] Τα μεγαλεία της αυτοκρατορίας φάνταζαν όλο και πιο κίβδηλα, ενώ η ηθικότητα και η ορθολογικότητά της αμφισβητούνταν, σε μια ήπειρο [ενν. την Ευρώπη] που λειτουργούσε όχι με βάση τις παγκόσμιες αυτοκρατορικές αντιπαλότητες και την κατοχή εδαφών αλλά μέσω υπερεθνικής οικονομικής συνεργασίας».

M. Mazower, *Σκοτεινή Ήπειρος, Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*, μετ. Κ. Κουρεμένος, 2^η έκδοση, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, χ. χ., σ. 359.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α 1

α. «Εξαρχία»: «Οι Βούλγαροι ανέπτυξαν ... (σελ. 63) ... στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου».

β. «Σοβιέτ»: «Συμβούλιο» στα Ρωσικά. Τα σοβιέτ ήταν εκλεγμένα κυβερνητικά συμβούλια της Σοβιετικής Ένωσης. Πρόκειται για συνελεύσεις των εργατών και των στρατιωτών, των οποίων η δύναμη και η επιρροή αυξάνονταν συνεχώς στις αρχές του 1917 και παραμονές της Οκτωβριανής Επανάστασης και έθεταν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της κυβέρνησης.

γ. «Δόγμα Τρούμαν»: Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου «ο Αμερικανός ... (σελ.143) ... από τις Η.Π.Α.».

ΘΕΜΑ Α 2

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β 1

«Στις 17/30 Μαΐου 1913 ... (σελ.68 – 69) ... θα τα κατείχαν προσωρινώς».

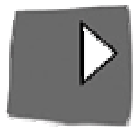
ΘΕΜΑ Β 2

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης των Βερσαλλιών, «η Γερμανία είχε πρόσθετους λόγους ... (σελ.86 - 87) ... στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ 1

α) «Ο πόλεμος άρχισε ... (σελ. 39 -40) ... επαναστατικές ζυμώσεις και υποκινήθηκαν εξεγέρσεις στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Χαλκιδική». Όπως πληροφορούμαστε από το απόσπασμα του Στέφανου Παπαδόπουλου «Ο Κριμαϊκός Πόλεμος και ο Ελληνισμός» στην Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, στα μέσα Ιανουαρίου του 1854 σύσσωμος ο Ελληνισμός τάχθηκε ηθικά και υλικά υπέρ της Επανάστασης εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με αφορμή τη φορολογική επιβάρυνση, αλλά με απώτερο σκοπό την διεύρυνση του ελληνικού κράτους. Οι πρώτες επαναστατικές κινήσεις στις οποίες, μάλιστα, συμμετείχαν ακόμη και αγωνιστές του 1821 είχαν ως ορμητήριο πόλεις της Αιτωλοακαρνανίας και τη Λαμία, όπου συγκεντρωνόταν ο πολεμικός εξοπλισμός. Οι όποιες πρώτες στρατιωτικές επιτυχίες δεν στάθηκαν ικανές να εδραιώσουν την Επανάσταση, αφού η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατάφερε να αποφύγει την κατάληψη των στρατιωτικών κέντρων της, τα οποία είχε φροντίσει να ενδυναμώσει από το Φεβρουάριο του ίδιου έτους. Επιπροσθέτως, η υποστήριξη της Αγγλίας και της Γαλλίας προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία και η επιβολή ναυτικού αποκλεισμού και κατοχής του Πειραιά από τις δύο δυτικές χώρες είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή της οικονομικής και στρατιωτικής υποστήριξης της Επανάστασης από την ελληνική κυβέρνηση, η οποία, ακολούθως, έδωσε

εντολή να αποχωρήσουν οι Έλληνες αξιωματικοί, που είχαν περάσει επικεφαλής ανταρτών στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στη Μακεδονία.

β) Αρχικώς, ο Κριμαϊκός πόλεμος προσανατόλισε την κοινή γνώμη της Ελλάδας υπέρ της Ρωσίας, αλλά στη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης η Αγγλία και η Γαλλία τάχθηκαν στο πλευρό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, κινήθηκαν διπλωματικά για την κατάπνιξη της επανάστασης, ενώ δεν δίστασαν να προχωρήσουν και στην επιβολή ναυτικού αποκλεισμού και κατοχής του Πειραιά. Μάλιστα, η Βρετανία και η Γαλλία εξανάγκασαν τον Όθωνα να αποπέμψει τη φιλορωσική κυβέρνηση της Ελλάδας και να διορίσει φιλοδυτική. Όλες οι παραπάνω εξελίξεις οδήγησαν στο να δημιουργηθεί ένα κλίμα αντιρωσισμού στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την Έλλη Σκοπετέα στο «Το “Πρότυπο Βασίλειο” και η Μεγάλη Ιδέα», η κυριαρχία της αγγλικής πολιτικής στο ελληνικό βασίλειο είχε ως αποτέλεσμα να βρει πρόσφορο έδαφος και να αναπτυχθεί ο αντιρωσισμός. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με τις αξιώσεις της Βουλγαρίας για δημιουργία της “Μεγάλης Βουλγαρίας”, η συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όλο αυτό το διαφαινόμενο κλίμα αντιρωσισμού, που είχε προκληθεί, βαθμιαία μετατράπηκε σε αντισλαβισμό.

ΘΕΜΑ Δ 1

«Οι μεγάλες αποικιακές αυτοκρατορίες ... (σελ. 151) ... που έλεγχαν». Πολύ διαφωτιστικά είναι και τα στοιχεία που μπορούμε να αντλήσουμε από το παράθεμα από το έργο του Μ. Mazower, *Σκοτεινή Ήπειρος, Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*. Πιο συγκεκριμένα, ο ιστορικός παρουσιάζει κάποια αίτια αποαποικιοποίησης. Αρχικώς, επισημαίνει ότι η διατήρηση των αυτοκρατοριών οδηγούσε σε οικονομικές απώλειες τις μητροπόλεις, αφού, αν και κάποιες εταιρείες εξασφάλιζαν υπέρογκα κέρδη, επιβαρύνονταν όμως φορολογικά οι πολίτες. Ακόμη, τονίζεται ότι οι αυτοκρατορικές δυνάμεις μολονότι δεν είχαν ιδιαίτερα προβλήματα με τις εξεγέρσεις των αποικιών τους, με εξαίρεση αυτήν της Αλγερίας εναντίον της Γαλλίας, και την καταστολή τους με βίαια μέσα, συνειδητοποίησαν με την πάροδο του χρόνου ότι σε οποιαδήποτε απόφαση περί στρατιωτικής επέμβασης ουσιαστικά έθεταν σε κίνδυνο την πολιτική τους σταθερότητα, ενώ ταυτόχρονα εγείρονταν ζητήματα οικονομικά, ηθικά αλλά και ορθολογικά, με δεδομένο ότι οι οικονομικές αντιπαραθέσεις - κατά κύριο λόγο - μεταξύ των αυτοκρατορικών δυνάμεων είχαν δώσει τη θέση τους σε ένα πλαίσιο “υπερεθνικής οικονομικής συνεργασίας”.